

Een sinister geheim bedreigt de beroemdste
Amerikaanse presidentsverkiezingen

DE ERFGENAMEN

A.C. PORTER

1

23 april 1945

‘Zwarthemden,’ siste ik tegen Salo.

Vrijwel tegelijkertijd lieten we ons op onze hurken zakken, waardoor de geborduurde, met bosdieren versierde tafelkleden die netjes gerangschikt in de opslagkast hingen niet langer op onze smalle schouders rustten maar voor ons uitwaaierden tot vlak boven de vloer.

Terwijl het stof nog opdarrelde vloog het kastdeurtje open en graaiden in het vale, dansende licht twee handen tussen de tafelkleden.

Ik drukte me nog dichter tegen de houten kastbodem en bad dat Salo zich stil zou houden.

Een van de kleden werd uit de kast getrokken, waardoor een straal overweldigend licht ons plotsklaps blootlegde.

Ik schrok, maar nog voordat ik de kans kreeg om het uit te schreeuwen klapte het deurtje weer dicht en smoorde de duisternis mijn paniekuutbarsting. In de doodse stilte die volgde voelde ik het warme lichaam van Salo naast me rillen. Ik wist zeker dat hij aan hetzelfde dacht als ik. Aan de plaatjes in de bladen die we van Frau Beer hadden gekregen. Trotse mannen in zwarte uniformen met een speciaal embleem waarop twee bliksemschichten stonden afgebeeld. Leden van de gevreesde ss.

Voorzichtig kwam ik overeind, tot ik weer bij de barst in het hout kwam die zicht bood op de eetzaal van Gasthof Vorderbrand. Over

het glimmende hout van de tafel lag nu een kleed met geborduurde herten. Aan de tafel zaten nog altijd twee mannen in zwarte uniformen. Frau Beer stond bij hen en vulde hun kroezen met bier. Mijn blik dwaalde naar het midden van de tafel, waar op een houten plank verse hompen brood en een mooie grote droge worst lagen. Het water liep me in de mond, en ik realiseerde me dat Frau Beer aan deze mannen niets verdiende. Het was ons rantsoen dat ze aan hen moest afstaan.

Een van de mannen sloeg een vel papier om, dat samen met mappen vol paperassen op de tafel lag. Terwijl hij iets mompelde wenkte de ander Frau Beer. Ze kwam snel aanlopen met haar korte benen die onder de groene jurk met witte kanten randen uitstaken. In haar hand had ze een kan bier, maar de ss'er gebaarde geïrriteerd dat ze die moest wegzetten. De ander wees haar nu iets aan op de bladzijde die hij zojuist had omgeslagen en Frau Beer keek hem geschrokken aan. Ze schudde haar hoofd en deinsde achteruit terwijl hij opstond. Hij hield zijn hand op het pistool in een houder aan zijn glimmende riem. Met zijn andere hand pakte hij de verstijfde arm van Frau Beer beet en trok haar mee naar de trap die naar de bovenverdieping ging. Op hetzelfde moment voelde ik een hand langs mijn arm glijden. Heel even ging er een siddering door mijn lijf, tot ik me realiseerde dat het Salo was.

‘Kom mee, we moeten terug naar de Bibliotheek,’ fluisterde hij.

Ik schudde mijn hoofd, al wist ik dat hij dat in de duisternis niet kon zien.

Nu gleden zijn vingers in mijn hand en hij probeerde me mee te trekken.

‘Wacht, ze hebben Frau Beer,’ siste ik.

Zijn greep werd dwingender en hij trok me bijna omver.

‘Sukkel,’ beet ik hem toe terwijl ik aan het zachte gestommel

hoorde dat hij verdween via de verborgen trap in de kist met dekens. Ik twijfelde een seconde en kroop toen snel achter hem aan.

2

23 april 1945

De grote kroonluchter aan het plafond in de ruimte onder Vorderbrand vormde een baken van licht. Duizenden geslepen steentjes weerkaatsten en vermenigvuldigden de kristalheldere gloed en zonden het naar de verste uithoeken van wat ooit de meest geliefde ruimte van het huis was. Een toevluchtsoord, een plek om tot rust te komen.

Mijn blik dwaalde van de fonkelingen aan het plafond langs de grote boekenkasten naar beneden, waar zich onder de onderste planken nu onze bedsteden bevonden. Knus, maar met precies genoeg ruimte voor een kind om rechtop te zitten. Zoals Elias nu deed, kijkend in het blaadje dat Samuel hem eerder had aangereikt. Ik wist dat de zwarthemden hem bezighielden. De jongens hadden het over niets anders gehad sinds Salo en ik waren teruggekeerd uit het Bovenhuis.

Een bedstede verder lag Salo op zijn rug met zijn hoofd rustend op *De Toverberg* van Thomas Mann, zijn favoriete schrijver. Hij staaarde door de kieren tussen de planken boven hem naar de lijvige boeken die op hem stonden te wachten. Honderden verhalen die de paar vierkante meters van ons bestaan verruimden tot een onmetelijke en onbegrensde wereld. De collectie van de familiebibliotheek bestond aanvankelijk vooral uit Duitstalige literatuur, maar de vader van Frau Beer, die toen hij nog leefde Engelse en Amerikaanse literatuur aan de universiteit van Salzburg had ge-

doceerd, had deze steeds verder uitgebreid met Engelstalige meesterwerken.

En hoewel ieder van ons vrijwel alles las hadden we natuurlijk onze eigen voorkeuren. Zo las Salo het liefst oorspronkelijk Duitstalig werk, terwijl Elias een voorkeur had voor de Griekse mythologie, en Samuel de werken van alle Russische grootmeesters kon spellen. Zelf was ik het afgelopen jaar steeds meer Engelstalige literatuur gaan lezen.

Maar nu waren onze gedachten, die doorgaans afzonderlijk van elkaar dagenlang beheerst werden door de werelden van Dickens, Twain en Swift, heel even op dezelfde plek.

Met een schuin oog keek ik naar Samuel, die aan het tafeltje bij de kachel zat en doelloos de schaakstukken over het bord leek te verplaatsen.

‘We hadden haar moeten helpen,’ zei ik, terwijl de jongens stocijns voor zich uit bleven kijken. ‘Misschien schieten ze haar wel dood,’ ging ik verder.

‘Ze schieten haar niet dood,’ zei Samuel terwijl hij zonder op te kijken een looper verplaatste. ‘Ze nemen haar alleen maar mee naar de bovenste verdieping.’

‘Alsof ze daar veilig is,’ zei Elias vanachter zijn blaadje met een lichte trilling in zijn stem.

Samuel negeerde hem en keek mij nu met een venijnige blik aan. ‘Ze maken haar dood als ze ontdekken dat ze in haar huis Joodse kinderen verbergt. We helpen haar door hier te blijven.’

‘Wat gebeurt er op de bovenste verdieping?’ vroeg ik.

Niemand gaf antwoord.

‘Nou?’

‘Je hebt genoeg gelezen om dat zelf te kunnen bedenken,’ zei Samuel.

De fictieve werelden van Jane Austen, Emily Brontë en Virginia Woolf vulden mijn gedachten en ik zag hoe kwetsbaar en weerloos Frau Beer alleen met deze gewapende mannen zou zijn. En tegelijkertijd begreep ik de kern van haar zorgen toen ze ontdekte dat wij alles verslonden wat haar vader gedurende zijn leven aan boeken had verzameld. ‘Kinderen van elf begrijpen niets van Goethe en Dostojevski,’ verzuchtte ze dan. Maar wij wisten niet beter dan dat alle schatten die wij hier openden voor ons toegankelijk waren. Er waren echter dingen die wij als kinderen nog niet hoefden te begrijpen, die we nog niet konden begrijpen. Natuurlijk hadden wij heus wel dingen meegemaakt hier beneden: Salo had gebloed toen ik zag dat hij met zijn piemel speelde, en toen de zieke muis die Elias wekenlang had verzorgd bezweek onder de voet van Frau Beer waren we alle vier ontroostbaar geweest. Maar ondanks de beperking dat we ons niet altijd met alle gebeurtenissen in de verhalen konden vereenzelvigen, had dat lezen ons inlevingsvermogen ontzettend vergroot. En dat ontging Frau Beer natuurlijk niet. Vaak genoeg zei ze dat wij anders waren dan de kinderen die ze kende.

Ik dacht opnieuw aan de woorden van Samuel, aan wat er zou gebeuren als we Frau Beer zouden helpen.

‘Oké, dan blijven we hier.’ Mijn stem plakte achter in mijn keel en ik wist dat de jongens me niet hoorden. Maar het was niet nodig om mezelf te herhalen. Dat we hier zouden blijven stond voor hen allang vast.

Ik sloeg het boekje open dat Frau Beer me had gegeven. Het viel in het niet bij de dikke pillen die haar vader hier tot aan zijn dood in 1936 had verzameld. Twee decennia eerder al, bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, was de immense bibliotheek afgeslo-

ten van de rest van het huis. De doorgang was vervangen door een kast met daarin een deur waarvan alleen hij de sleutel had. Alleen mensen die hier voor 1914 waren gekomen konden van het bestaan van de Bibliotheek weten.

Ik bladerde naar de laatste bladzijde en dacht aan de bijzondere manier waarop het boekje in het bezit van Frau Beer was gekomen. Het was afgelopen zomer in hergebruikt beige pakpapier bij het Alpengasthof bezorgd en was louter voorzien van een adres, een naam ontbrak. Aan de postzegels en het stempel kon Frau Beer zien dat het verzonden was vanuit Oostenrijk, waar haar vader do-cent was geweest. Hoewel ze wist dat het onmogelijk was, wilde ze graag geloven dat het boekje afkomstig was van hem, en dat hij vanuit het hiernamaals zijn bibliotheek bleef aanvullen. In die fantasie zat ze toen ze het boekje uit het pakpapier haalde en voor het eerst naar de kaft staarde. Ze omschreef wat ze toen voelde later aan mij als een betoverende vertedering. Op de kaft zag ze een plaatje van een jongetje boven op een kleine planeet. Boven het jongetje stond de Engelse titel van het boekje: *The Little Prince*.

Aanvankelijk had Frau Beer het opgeborgen, maar toen ze ontdekte dat ik ook Engels las en omdat het haar niet verkeerd leek dat ik eens een kinderboek zou lezen, gaf ze het, een klein jaar nadat ze het zelf had ontvangen, aan mij.

Mijn ogen gleden langs de regels op de laatste pagina tot ze lazen wat Frau Beer over het hoofd had gezien toen ze me het boekje gaf. In het Duits stond onder de laatste regel van het verhaal in potlood geschreven:

Für Ezra, meinen kleinen Prinzen.

Natuurlijk had ik eerst gedacht dat Frau Beer dit had geschreven. Ik kleepte en gedroeg me als een van de jongens en vond het verschrikkelijk als ik als een meisje werd behandeld. Het was dus heel verklaarbaar dat Frau Beer daar op een speelse manier een grapje over maakte, of misschien juist wilde laten blijken dat ze me serieus nam. Maar dat het niets van dit alles was werd me pijnlijk duidelijk toen ik haar een paar dagen geleden de in potlood geschreven tekst toonde. Er gebeurde iets vreemds met haar gezicht, dat niet alleen lijkleek werd, maar uit elkaar getrokken werd door haar grote paniekerige ogen. Zonder een woord te zeggen vertelde haar blik me alles wat ze dacht.

Iemand wist van mijn bestaan en iemand wist waar ik was.

Maar, diegene wist niet alles. Dat ik geen jongen, maar een meisje was.

Toen Frau Beer van de schrik bekomen was daalden haar grote ogen terug in de lieve lach die ik van haar kende.

‘Je bent niet alleen op deze wereld,’ zei ze, terwijl ze zachtjes met haar hand door mijn haar streek.

‘Maar ik ben geen prins,’ zei ik.

Nu grinnikte ze en er kropen rimpeltjes over haar neus.

‘Nee, je bent geen prins. Beter nog: je bent een prinses.’

‘Maar waarom staat er dan...’

Frau Beer bracht haar wijsvinger voor haar mond. Toen wierp ze een blik op de jongens, die lagen te slapen, en keek mij weer aan.

‘Ze zouden vier jongens brengen, verspreid over een periode van een maand. De eerste was Samuel, daarna verschenen Elias en Salo op dezelfde dag en ten slotte kwam jij. Jullie waren vier jaar oud. De jongens waren timide en misten hun ouders heel erg. Bij jou was dat anders. Je eiste al mijn aandacht op als ik hier beneden was. Een keer kroop je bij me op schoot en keek me aan met je

mooie donkere ogen alsof ik je moeder was. Vanuit je kortgeknipte jongenskoppie keken ze me ongelukkig aan en ik voelde meteen waarom. Je had het in je broek gedaan. Toen ik je ging verschonen ontdekte ik dat ze een vergissing hadden begaan.’

Ik keek haar vragend aan.

‘De mensen die je hier brachten wisten van niets.’

Ik glimlachte. ‘Ze wisten niet dat ik een prinses ben?’

‘Nee.’

‘En degene die dit boekje stuurde wist dat ook niet?’

‘Nee.’

‘Maar wel mijn naam...’

Frau Beer knikte. ‘Misschien is het iemand die je ouders heeft gekend voordat ze...’

Ik deed het boekje dicht terwijl ik dacht aan Frau Beer met de ss'ers op de bovenste verdieping. En ik keek opnieuw naar het plaatje op de kaft. Net als de kleine prins die zijn komeet verliet om de wereld om hem heen te ontdekken was ik nieuwsgierig naar de wereld buiten onze Bibliotheek. Maar bovenal wilde ik naar die wereld reizen om ons te bevrijden van het gevaar dat ons bedreigde.

3

25 april 1945

Vanaf het smalle pad zag ik tussen de boomtoppen door de steile zwarte rotswanden verrijzen in het avondrood. Lager, tussen het struikgewas door, had ik zicht op de vallei waar Berchtesgaden lag. Op een van de lange avonden in de Bibliotheek had Frau Beer ons verteld hoe de Führer hier als jongeman zijn heil had gezocht om in alle eenzaamheid in een berghut te werken aan *Mein Kampf*. Ze had zich zuchtend afgevraagd hoe de prachtige bergen rond de Königssee iemand hadden kunnen inspireren tot zulke duivelse gedachten. Wat een speling van het lot dat uitgerekend wij, vier Joodse kinderen, een veilig oord hadden gevonden in diezelfde bergen.

Van Berchtesgaden dwaalden mijn ogen terug naar het achter me gelegen pad richting Vorderbrand. Dat leek mij vaak de meest onveilige plek op aarde. In het Gasthof aten, feesten en sliepen de nazi's en was er elk moment het risico dat we ontdekt zouden worden. En toch was het volgens Frau Beer juist daarom zo veilig. Niemand zou het in zijn hoofd halen om op deze plek van nazi-vertier te zoeken naar Joodse onderduikers. Maar, drukte ze ons altijd op het hart, houd je gedeisd en verlaat onder geen beding de Bibliotheek.

En terwijl ik Vorderbrand in de invallende duisternis de rug toeerde en het pad dieper het bos in volgde doolde die waarschuwing met me mee. Het zat niet alleen in mijn hoofd, maar in mijn

hele lijf. Mijn benen voelden minder krachtig, mijn vingertoppen tintelden en mijn hart bonkte zwaar in mijn keel.

Vorderbrand verlaten was een doodzonde, ik bracht iedereen in gevaar. Maar als ik niets deed zou onze situatie nooit veranderen. Dan zouden Joodse families overal ter wereld opgejaagd blijven worden en zich voor altijd schuil moeten houden in het steeds groter wordende Derde Rijk. Frau Beer had het zelf gezegd. Hitler wilde de hele wereld veroveren en alle Joden vernietigen. Ik moest hem stoppen. Ik moest via het tunnelstelsel in de Obersalzberg zijn Berghof zien te bereiken en dan zou ik de wereld verlossen van deze gruwelijke man.

Vanuit de kast in Vorderbrand had ik een officier horen zeggen dat een tunnel aan deze kant van het woud naar het hart van de Obersalzberg liep van waaruit je alle andere gangen kon bereiken. Het ging om de tunnel achter de betonnen schuilpost die soldaten eerder deze week met camouflagenetten hadden behangen. Al snel bereikte ik de tunnel. Ik stak een kaars aan. Het was een brede gang waar een legervoertuig doorheen zou kunnen rijden. Ik liep de tunnel in en volgde het licht dat de kaars voor me uitwierp. Na een kwartier hoorde ik plotseling stemmen verderop. Ik blies de kaars uit en zag nu een vaag schijnsel in de verte. Voorzichtig liep ik verder tot ik vanachter een rots een grote centrale ruimte kon overzien. Op de ruimte kwamen verschillende tunnels uit. In het midden bevond zich een ruime liftschaft waarlangs houten kooien met daarin kisten en andere spullen naar beneden werden getakeld. Uit alle gangen kwamen soldaten die van alles en nog wat naar de lift droegen. Grote schilderijen, bronzen beelden, antieke klokken, meubels, zilveren adelaarskandelaars en vooral heel veel afgesloten kisten. Ik staarde vol verbazing naar wat zich voor mijn ogen afspeelde.

Onder de soldaten was veel onrust. Spullen vielen, mannen schreeuwden, er werd gerend, het leek een race tegen de klok. Waarom waren ze...?

Plotseling klonk er een enorme dreun terwijl tegelijkertijd de hele berg leek te bewegen. Op hetzelfde moment smakte ik tegen de bodem en verdween alles om me heen in de duisternis. Schreeuwende stemmen werden overstemd door het bulderende geluid van vallende rotsblokken. Toen voelde ik een krachtige wind van achter me uit de tunnel komen alsof de berg openspleet. Een rood noodlicht schoot langs de bergwanden terwijl er een alarm klonk. Het volgende moment renden overal mannen door een rood waas van stof en gruis. Gewonden kropen om me heen, ademden zwaar en kermden van de pijn.

Ik kwam overeind en merkte dat mijn benen trilden, maar ze konden me nog steeds dragen. Meegevoerd in een stroom van gehavende lichamen die allemaal dezelfde kant op strompelden werd ik een smalle gang ingedreven. Ogen vol angst en ontredde keken dwars door me heen alsof ik niet bestond. Mijn voeten struikelden langs traptreden terwijl ik mijn lijf omhoog voelde gaan. Zware, naar zweet stinkende lichamen drukten me fijn. Alleen mijn benen bleven bewegen, de rest van mijn lichaam zat muurvast. Ik kreeg geen lucht meer en wilde met mijn armen van me afslaan, maar de druk werd alleen maar erger. Ik kon niet ademen, ik voelde de kracht wegvloeien uit mijn benen. Ik viel en voelde de voetstappen me vertrappen. Ik schreeuwde het uit, maar alles boven me denderde door, niemand leek me te horen... Iets greep me beet en trok me uit de stampende massa. Het sleurde me mee omhoog, mee naar buiten in de koude lucht. De frisse boslucht in de donkere nacht. Overal hoorde ik mannen wanhopig schreeuwen, huilen en in de stilte daartussen zachtjes kreunen, kuchen,

rochelen. Verspreid lagen ze om me heen in het zwakke rode licht dat vanuit de tunnel opsteeg in het donkere bos. Besmeurd met bloed, happend naar zuurstof, huilend van de pijn.

Toen was daar plotseling dat andere geluid. Met ingehouden adem luisterden we naar het dreigende gebrom dat met grote snelheid recht op ons afleek te komen. Het raasde over de Obersalzberg tot er hoger op de berg mitrailleurs klonken. Plotseling klonk er een luide knal en werd de hemel fel verlicht door een exploderend vliegtuig. De mannen om me heen schreeuwden van blijdschap, maar hun gejuich verstomde onmiddellijk toen het licht van de explosie het geheim van de duistere lucht prijs gaf. Talrijke vliegtuigsilhouetten waren een fractie van een seconde angstaanjagend dichtbij en verdwenen met het doven van het licht weer net zo plotseling in de nacht als ze gekomen waren.

Maar het dreigende gebrom zwol weer aan totdat opnieuw de mitrailleurs klonken. Ditmaal was er geen knal, maar een fluitend geluid dat snerpnd over ons heen suisde. Heel even was het stil, toen klonk er een zware dreun en voelde ik de grond trillen. En met het woeden van de aarde gleed er een golf van angst over de berg. Mannen schreeuwden en begonnen in blinde paniek de duisternis in te rennen terwijl precies op dat moment een bom vlak bij ons insloeg. Nog overweldigender dan het geluid was het helle licht van de vlammenzee die daarop volgde, dat een onuitwisbare indruk van dood en verderf op mijn netvlies projecteerde. Lichamen strompelend, vallend, schokkend op de grond. En daartussenin de soldaat die me zojuist nog de trap had opgesleurd, nu verdwaasd starend naar het gutsende bloed op de plek waar zijn linkerbeen ontbrak. Toen keek hij me aan alsof hij iets wilde zeggen. Ik wendde mijn blik af en zag nu steeds meer soldaten de plek des onheils verlaten, zichzelf voortslappend, kermend van de pijn, terwijl in de

lucht het geluid van ronkende vliegtuigmotoren opnieuw aanzwol.

Voorzichtig kroop ik overeind en zocht mijn weg tussen de lichamen door. Ik versnelde mijn pas en rende nu in de richting waarin ook de anderen verdwenen. Het pad naar beneden door het bos, terwijl het licht van de vlammenzee achter me langzaam wegstierf en ik het pad voor me nog nauwelijks zag. Boven me waren de vliegtuigen nog altijd heel dichtbij en verder weg ratelden de mitrailleurs onafgebroken. Opnieuw suisde de lucht en dreunde de berg. Ik viel, stond weer op en viel nogmaals.

Toen ik opkeek zag ik vlak voor me een van de betonnen schuilposten. Struikelend trok ik de zware betonnen deur open. Terwijl ik in de schuilpost kroop trok ik de deur snel weer dicht en zocht op de tast naar een van de twee bankjes zoals ik die eerder in andere posten had gezien. Twee militairen, meer konden er niet schuilen. Ik nam plaats en mijn ogen wenden langzaam aan de diepere duisternis in de schuilpost. Toen kroop er een verlamd gevoel in mijn lijf. Vanuit het diepe niets verscheen tegenover me een silhouet van een zittend persoon. Het was een volwassene en hij zat minder dan een meter bij me vandaan. Op dat moment begon de lucht te fluiten en raasde er iets over mijn schuilplaats heen, vrijwel onmiddellijk gevolgd door een krachtige explosie. De grond trilde en een hel licht drong door de met een camouflagenet bedekte kijkgaten naar binnen, fel schijnend op het gezicht van de persoon tegenover me. Hij keek me indringend aan. Het wit in zijn ogen lichtte op en uit zijn mondhoek liep een dun straaltje bloed. Ik gilte en stoof naar buiten waar het bos in brand stond. Het licht brandde nu fel door de duisternis en legde alle paden bloot. Achtervolgd door het lijkleke gezicht dat me zo intens had aangekeken rende ik in de richting van de Königssee, in de richting van Vorderbrand.

De gezichten van de dode militairen op de Obersalzberg achtervolgden me door het steeds donker wordende bos tot ik een pad bereikte waarvan ik wist dat het terug naar Vorderbrand liep. Al snel bereikte ik de vlak boven Vorderbrand gelegen Dietrich Eckart Hütte waarvandaan het nog maar een paar honderd meter was. Ik keek in de diepte en zag ver weg het dal er vredig bij liggen in een zee van kleine lichtjes. De bombardementen beperkten zich duidelijk tot de Obersalzberg, tot het hoofdkwartier van de Führer.

Nu ik niet langer zelf in gevaar was kwamen er nieuwe gedachten in mijn hoofd. De geallieerden waren gekomen om Hitler te vernietigen, de bevrijding was nabij! Ik wilde schreeuwen van blijdschap, maar vermande mezelf. De nazi's waren nog niet verdreven, ze konden zomaar ineens...

Op dat moment kwam er van alles tot leven in de duisternis. Honderd meter verderop werd de bocht van de weg zichtbaar en schoten boomstammen recht omhoog in het felle licht van koplampen. Nu draaide een auto door de bocht en gleden de lichtbundels op me af. Ik dook de berm in en belandde daar in een greppel langs een stenen muur, vlak naast het pad naar de Dietrich Eckart Hütte. Vanuit mijn schuilplaats zag ik de koplampen snel naderen, tot de auto abrupt remde en het pad opdraaide naar het gebouw dat vernoemd was naar de mentor van Adolf Hitler. Volgens Frau Beer was Hitler via zijn mentor in Berchtesgaden terechtgekomen en diende de Göllhäusl, zoals de hut eigenlijk heette, al in de jaren twintig als schuilplaats voor Eckart en vroege nazipartijleden.

Vlak bij mijn eigen schuilplaats bleef de auto op het pad stilstaan. Terwijl de motor nog draaide ging het achterportier open en stapte er een man uit. Nu zag ik in het zwakke licht van de achterlichten van de andere zijde ook een vrouw verschijnen. De man deed de kofferbak snel open en trok er een tas uit. Hij drukte hem de vrouw

in de armen en fluisterde haar toe dat het hier veiliger was. Daarna stapte hij meteen weer in de auto. Terwijl de vrouw opzij stapte, draaide de chauffeur de auto haastig achteruit de weg weer op. Op dat moment zag ik de vrouw in het licht van de koplampen staan. Ze had zwart halflang haar en droeg een eenvoudige lange rok en een dik wollen vest. De leren tas die ze bij zich had vertoonde sporen van slijtage. Ze hield hem stevig tegen zich aan geklemd, alsof het haar enige bezit was. In het flauwe schijnsel dat van boven bij de Eckart Hütte langs de helling naar beneden stroomde keek ze de auto na die in de richting van Berchtesgaden verdween.

Ik hield mijn adem in. Er klonk een stem van boven bij de Göllhäusl. In het licht stond een andere vrouw.

‘Frau Wolff, kom binnen. U vat straks nog kou.’

Ik glimlachte. Wolff was een Joodse naam. Wij waren niet de enige onderduikers op de berg.